

OKROGLA MIZA O OPTIMIZACIJI IN VERTIKALNI STRUKTURIRANOSTI POUKA GEOGRAFIJE

Drago Perko

V okviru proslave Sedemdeset let geografije na Ljubljanski Univerzi (1) med 4. in 9. decembrom 1989 je bila 6. decembra na programu okrogla miza z naslovom Optimizacija pouka geografije v osnovni in srednji šoli in njegova vertikalna strukturiranost (2). Na osnovi izhodišč, ki jih je podal prof. dr. Jurij Kunaver, so udeleženci z referati in v diskusiji ugotavljali slabe in dobre strani pouka geografije, iskali vzroke za slabosti in poskušali poiskati poti k njihovi rešitvi in to pri pouku zemljepisa v osnovni šoli, pri pouku geografije na srednji šoli in pri visokoškolskem študiju geografije. V prejšnji številki Geografskega obzornika je bil objavljen prvi prispevek z okrogle mize (3), v naslednjih številkah pa bo predstavljena še večina ostalih referatov. V tokratni številki sta na vrsti prispevka akad. prof. dr. Ivana Gamsa in dop. akad. prof. dr. Igorja Vrišerja.

1. Černe, A. in Gosar, A. 1989: *Sedemdeset let geografije na ljubljanski Univerzi. Geografski obzornik 2, 1989, letnik 36. Ljubljana, str. 42.*
2. Katedra za didaktiko geografije FF 1989: *Okrogla miza - Optimizacija pouka geografije. Geografski obzornik 2, 1989, letnik 36. Ljubljana, str. 44.*
3. Marentič Požarnik, B. 1990: *Pouk geografije in razvijanje ekosistemskega mišljenja. Geografski obzornik 3/4, 1990, letni 37. Ljubljana, str. 54-55.*

REFORMA GEOGRAFSKEGA ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA NA UNIVERZI V LJUBLJANI

Igor Vrišer

Študijski programi na ljubljanski univerzi so na geografskem oddelku doživljali v preteklosti številne spremembe in jih glede na to ne moremo šteti za ustaljene ali nespremenljive. Kratka zgodovina je naslednja.

Pred drugo svetovno vojno in nekaj let po njej je študij geografije potekal ciklično v povezavi z enim ali dvema predmetoma (A - B - C). Študijski režim je bil zelo sproščen, z majhnim številom delnih izpitov, nekaj skromnimi seminarскими deli in z zelo obsežnim diplomskim izpitom. V začetku petdesetih let so povezave skrčili na en predmet (A - B).

Leta 1951 so z uvedbo enopredmetnega študija geografije omogočili uvedbo študija nepedagoške geogra-

fije. Še dalje pa je ostal v veljavi študij geografije kot dvopredmetne in pedagoške usmeritve. Iskušnje so pokazale, da so imeli diplomanti enopredmetnega geografskega študija težave z zaposlovanjem, saj so težko dobili zaposlitev v pedagoških poklicih zaradi preozke izobrazbe.

Leta 1960 je prišlo do velike univerzitetne reforme, ko so na vsej ljubljanski univerzi vpeljali stopenjski študij. Geografijo je bilo odslej mogoče študirati le v povezavi z B predmetom in študij je bil pedagoško naravnano. Povezave so bile večinoma z zgodovino in sociologijo. Zaradi premestitve geografije na filozofsko fakulteto (prej je bila na prirodoslovno-matematični) so odpadle povezave s prirodoslovnimi predmeti (geologijo, biologijo in meteorologijo). K temu so veliko prispevale tudi naravoslovne vede, ki so iskale zveze z eksaktnimi vedami (fiziko, matematiko in kemijo). Učni načrt, ki ga je izdelal Svetozar Ilesič, se je izkazal za zelo dobrega, saj se je z nekaterimi modifikacijami obdržal do zadnje reforme, ko je bil v osemdesetih letih ukinjen stopenjski študij. Naj omenim med temi modifikacijami poskus študija geografije in turizma, ki je vzbudil veliko zanimanja. V ta učni načrt smo kasneje vnesli tudi nekatere usmeritve in smo dopustili povezave z drugimi predmeti na filozofski fakulteti. Na tej osnovi se je znatno zvečalo število slušateljev, ki povezujejo geografijo z etnologijo, germanistiko, pedagogiko itd. poleg že obstoječih povezav z zgodovino in sociologijo.

Reforma univerzitetnega študija leta 1985, ki je odpravila višješolski študij, je terjala temeljito reformo geografskega študija. Kljub številnim dilemam, omejitvam in kompromisom je študijski program obdržal veliko prvih prejšnjega študijskega režima: dvopredmetnost, delitev na pedagoško in nepedagoško usmeritev, možnost delne specializacije (varstvo okolja, turizem, prostorsko planiranje, politična geografija), celovitost prenašane snovi in tudi teoretično možnost študija enopredmetne geografije. Ni mogoče trditi, da smo s sedanjim študijskim programom zadovoljni; zaradi tega smo se že večkrat ukvarjali z mislijo o njegovi nadaljnji preobrazbi in smo tudi izdelovali načrte o njegovi reformi. Iz več razlogov smo jo odlagali, čeprav so prihajale pobude za njeno izvedbo tako iz vrst učiteljev, kot tudi diplomantov in slušateljev. Med glavnimi problemi so se znova zastavljala naslednja vprašanja:

- Ali uvesti enopredmetni (nepedagoški) študij geografije?
- Kako zmanjšati sedanjo obremenitev slušateljev, saj študij dveh predmetov in pedagoško-psiholoških predmetov zapolnjuje vseh 3600 ur v štirih letih študija?
- Katere povezave z drugimi predmeti priporočati?
- Kako omogočiti slušateljem možnost določene izbire

predmetov?

- Kako uvesti v geografijo nove eksaktnije metode in moderno tehniko?

Razlogi, zaradi katerih smo odlašali z nadaljnjo reformo sedanjega študijskega programa, so bile tudi nekatere temeljne dileme, ki so se pojavljale že skraja in o katerih kaže spregovoriti nekoliko podrobneje. Nič manj pomembni niso bili nekateri "banalni" razlogi: nejasnosti glede obveznosti študentov in učiteljev (ali bo trajal študij 3000 ali 3600 ur, ali bo delovna obveznost učiteljev oziroma asistentov 5 oziroma 7 ali 7 oziroma 11 ur na teden, koliko ur bo odpadlo na pedagoško-psihološke predmete, kaj bo s skupnimi predmeti (STM, predvojaška vzgoja, slovenščina).

Vendar pa so bile poglobljene nekatere temeljne dileme, ki jih doslej nismo mogli dokončno razvozlati.

- Ali uvesti poleg dvopredmetnega študija tudi enopredmetni ("čista geografija")? Število zagovornikov enopredmetnega študija se večja. Poudarjajo, da bi dobili s tem geografje raziskovalce, znanstvenike in zlasti "aplikativce", ki bi se uveljavili v praktičnih nepedagoških poklicih. Študij bi se poglobil in tehnično izpopolnil. Ločitev pedagoške smeri bi omogočila boljšo pedagoško pripravo učiteljev. Med pomisleki moramo navesti predvsem probleme z zaposlovanjem, saj bi morali obe smeri ločiti že ob vpisu. S tem bi nastali za kasnejše diplomirance veliki problemi ob morebitnem manjšanju zaposlitve. Tu žal prihaja do izraza in veljave majhnost slovenskega trga. Razen tega nimamo nikakršnih analiz, koliko diplomantov ene smeri bi potrebovali na leto. Problem je tudi, ali bi kadrovski sestav na oddelku zmožal povečano obremenitev, ki jo prinaša takšna delitev, zlasti ker bo prišlo v naslednjih letih do znatnih sprememb.
- Več ali manj smo enotni, da je obremenitev slušateljev z urami prevelika, da bi morali povečati izbirnost predmetov, omogočiti študentom, da več berejo in se sami izobražujejo in manj sedijo v predavalnici, da je potrebno več seminarskega dela itd. Žal ob sedanjih normativih vsega tega ni mogoče uveljaviti. Neizpolnjevanje norm povzroči znižanje dohodka. Razen tega bi zniževanje učne obveznosti moralo biti simetrično in bi moralo zajeti tudi B predmet in skupne predmete. Glede slednjih je na fakulteti v prevladi mnenje, da so odvečni (marksizem, predvojaška) ali pretirano zastavljeni (pedagoško-psihološki predmeti). Srdimo tudi, da bi moral biti enopredmetni študij zahtevnejši od dvopredmetnega pedagoškega, sicer bomo ostali brez učiteljev geografije. Računati moramo, da slušatelji največkrat sledijo najlažjim študijskim kombinacijam in žal šele ob koncu študija ugotavljajo, da imajo

težave z zaposlitvijo ob takšnih povezavah. V tem pogledu smo tudi v zadregi, ali povezave spodbujati ali zavirati. Nekatere med njimi so smiselne (npr. z zgodovino), druge so delno zaživele (z geologijo), tretje pa so problematične, ali pa se niso dale izpeljati (z ekonomijo).

- Prav tako smo si več ali manj enotnega mnenja, da je treba študij vsaj na nepedagoški smeri modernizirati in uvesti matematizacijo in računalništvo. Ob tem se nam zastavlja vprašanje, kje dobiti ustrezne strokovnjake, ki bi obvladali geografijo in matematiko, statistiko, računalništvo itd. Nedodelanost v tem smislu je bil glavni razlog, da sicer sprejeti enopredmetni učni načrt nismo pričeli izvajati in še vedno nismo prišli do njegove bolj popolne oblike. Pri modernizaciji obstaja še ena nevarnost: ti predmeti lahko postanejo sami sebi namen, če jih učitelji ne bodo vključili v ostali pouk geografije. V ta namen bi morali učitelji dopolniti svojo izobrazbo na področju statistike, matematike in računalništva. Problem je tudi, koliko regionalne geografije sveta predpisati tistim, ki študirajo enopredmetno geografijo in se bodo prvenstveno ukvarjali s Slovenijo in Jugoslavijo ali le izjemoma z določenimi tujimi deželami.
- Poslednja misel pa nas opozarja na ključno vprašanje celotne reforme (z njo bi sploh morali začeti naša razmišljanja), kakšen profil geografa si zamišljamo in kakšen profil geografa bomo potrebovali v prihodnosti. Glede tega pa obstaja zelo veliko različnih mnenj. Nekatera so podkrepjena z dokazi, druga so bolj intuitivna. Sodim, da bi tudi ta okrogla miza lahko k tem razmišljanjem veliko doprinesla, če se bo le hotela ukvarjati s to ne ravno hvaležno temo.

MISLI PRED NOVIM SPREMINJANJEM ŠTUDIJSKEGA NAČRTA GEOGRAFIJA NA FF

Ivan Gams

Leta 1985 uvedeni sedanji učni načrt geografije na FF (12) je med drugim opustil dvostopenjski študij (2 + 2 leti), ki je absolventom zdaj ukinjenih pedagoških akademij omogočil nadaljevanje študija. Študijsko "ponudbo" novo vpisanim je obogatil s štirimi tako imenovanimi izbirnimi področji, ki so:

- pedagoška pedagoška geografija,
- nepedagoška dvopredmetna geografija,
- pedagoška geografija in geologija,
- nepedagoška enopredmetna geografija.

Na smer pedagoška geografija in geologija se je